dicionális princípiumok hiányában a teljes pusztulás felé vezet mind az individuális, mint pedig a kollektív út.

*Az őslakos*nak nincsenek illúziói a jelenkorral kapcsolatban, ugyanis a tradíció helyreállításának a lehetetlenségéről tudósít, mégis kijelöl egy ösvényt, amely példaértékű, ekként követésre méltó. Charlie kálváriája után ismét feltesz neki a kérdést az idős törzsfőnök karaktere, hogy megtanítja-e a hagyományos táncukra a bennszülött fiatalokat. Az első elutasító válasz után immár magára vállalja ezt a felelősséget (a filmben elmeséltel összhangban a címszereplő művész valóban táncolt a brit királynő előtt a Sydney-i Operaház 1973-as megnyitó ünnepségén). A fehér *versus* őslakos, angol *versus* törzsi nyelv, ember alkotta törvény *versus* örök törvény, materializmus *versus* spiritualitás, modern *versus* tradicionális markáns oppozícióit felmutató mozi katartikus zárójelenete a hagyomány átadását rögzíti – ez lenne de Heer és Gulpilil üzenete a jövő generációja számára.

Pál Antal

Gidon Kremer
FROM MY HOME. MUSIC FROM THE BALTIC COUNTRIES
Audio CD, 89 perc (1997, TELDEC Classics)

Az előadót, aki e lemez zeneműveit is válogatta, sokan a világ egyik legnagyobb élő hegedűsének tartják, ami – nyomatékosítva az *egyik* szót – biztos, hogy igaz. Azonban nem Gidon Kremer miatt esett a választásom ennek a vi-

szonylag régen megjelent CD-nek a bemutatására, s nem is csupán azért, mert ez „az egyik kedves lemezem". Sajnos kevesen tudják, hogy a balti államok hasonlóképpen „zenei nagyhatalmat" képeznek, mint hazánk. Ez utóbbinak annyira nehéz megtalálni az okát, mint annak, hogy Észtország, Lettország és Litvánia miért adott komoly és igen jó zeneszerzőket, valamint előadóművészeket a világnak. Nem fogjuk megfejteni ezt, legfeljebb elgondolkodhatunk rajta, mégis szeretnék bemutatni néhány baltikumbeli szerzőt, hogy legalább tudjunk róluk, kicsit ismerősebben csengjen a nevük.

Balys Dvarionas (1904–1972) litván zeneszerző, karmester és komponista. A lemezen hallható első darab 1947-ben íródott. A balti zenékben az az egyik leginkább nagyszerű, hogy a népzenei ihletettség igen finoman szüremlik át – talán finomabban, mint nálunk –, rejtettebben Vaughan Williamsnél, mégis felemelő, hogy olyan alapvetően romantikus ihletettségű művek hátterében jelen van, mint e darab esetében.

Az 1935-ben született észt származású Arvo Pärtet nem kell e folyóirat olvasóinak külön bemutatni, a 3. számban már írtak róla. Hasonlóan a népzenei háttér imént említett esetéhez, nála sokszor az a csodálatos, hogy a kelet-közép-európai szenvedésként is azonosítható zenei témák miként tudják a szentség jelenlétét érezhetően sugallni. Az 1977/1992-es *Fratres* esetében biztosan így van. Távoli a párhuzam, de mintha egy Tarr Béla filmet néznénk, jellegzetes kelet-közép-európai arcokkal és sorsokkal, akik mégis a Passiót ismétlik és jelenítik meg számunkra.

Vytautas Barkauskas 1931-ben született Litvániában és az egyik legismertebb ottani avantgarde szerző. E darabja mégis olyan avantgarde komolyzene, amely nem tűnik magáértvalónak, érzem a szakralitást, miközben hallgatom. Nemzetközi viszonylatban a legjobbak jutnak eszembe róla: Giacinto Scelsi és Claude Loyola Allgén.

Az 1946-ban született Pēteris Vasks 1984-es darabja *(Musica dolorosa…)* az egyik kedven-

cem a lemezen. Tényleg fájdalmas, és ritmikai megoldásaiban a nagyszerű orosz zeneszerzőt, Vyacheslav Artyomovot idézi. Milyen nagyszerű, hogy a fájdalom megjelenítése nem csak a modern és posztmodern műalkotások esetében megszokott szenvelgésként történhet!

Georgs Pelēcis, 1947-ben született litván zeneszerző műve, a *Nevertheless* (1992) a CD egyértelműen legkedveltebb alkotása számomra. Kremer gyermekkori barátja, részben neki is dedikálta, és a népiség itt határozottabban van jelen, mint a Dvarionas-darab esetében. Csodálatosan felszabadítóak a zongorafutamok, nem is nagyon tudok – és akarok – mást mondani most. Talán annyit, hogy az egész Baltikum jól érezhető benne. Érezhető – mondom. Nincs semmilyen indoklás és megindokolhatóság. És nem is kell jelen lennie. Nincs racionális érvelés Kelet-Közép-Európa északi részének szépsége mellett, csak extatikus zongorahangok és -futamok, elcsendesülés, szenvedően kitartott, mégis vidám, szinte bohém hegedű és népiesség.

A lemez megjelenése óta elhunyt Pēteris Plakidis (1947–2017) darabja megrázó, úgy szép, mint Bartók művei.

Az 1959-ben született észt származású Erkki-Sven Tüür az In Spe rockegyüttes vezetője volt 1997 és 1984 között. Szinte alkímiai az az avantgarde komolyzene, amit komponál. Milyen jó, hogy létezik ilyesmi! Itt egy 1978-as darabja kerül előadásra.

Gidon Kremer nagyszerű játékával csodálatos ez a balti keresztmetszet. Köszönjük, Istenünk!

A. Z.